

AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS A KERESKEDELMI VILÁGSZERVEZET

A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) azért dolgozik, hogy biztosítsa a szabályokon alapuló nemzetközi kereskedelmi rendszer működését. A kereskedelmi tárgyalások holtpontja ellenére tovább folyik a lehetőségek feltérképezése a WTO szabályainak korszerűsítése és az új globális kihívások kezelése terén. A Lisszaboni Szerződés értelmében az Európai Parlament a Tanáccsal közösen alkot jogszabályokat és fontos ellenőrző szerepe van a nemzetközi kereskedelempolitika terén.

A huszadik század első évtizedeiben a kereskedelmi folyamatok arra ösztönözték az országokat, hogy egyre összetettebb kölcsönhatásba lépjenek egymással, ami szükségessé tette egy olyan platform létrehozását, amely elősegíti és szabályozza a kereskedelmi kapcsolatokat. Az ennek nyomán 1947-ben létrejött Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) nemcsak a kereskedelem többoldalú megközelítését megteremtő kerekasztal-megbeszélésekhez biztosított fórumot, hanem egy nemzetközileg elismert kereskedelmi szabályrendszert is létrehozott. Az alapgondolat szerint „a vámok és más kereskedelmi akadályok lényeges csökkentése, valamint a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban a megkülönböztető elbánás felszámolása”^[1] révén egyenlő versenyfeltételeket kell teremteni valamennyi tagország számára.

Ahogy a nemzetközi kereskedelem a kézzelfogható árukon túl egyre inkább a szolgáltatások és a szellemi tartalmak cseréjére is kiterjedt, a GATT átalakult, és Kereskedelmi Világszervezet (WTO) néven kapott intézményi keretet. A WTO-t a kereskedelmi tárgyalások uruguayi fordulójának eredményeként hozták létre 1995-ben és magában foglalta a korábbi kereskedelmi megállapodásokat – például magát a GATT-ot, a mezőgazdasági megállapodást és a textil- és ruházati megállapodást –, valamint további, általános megállapodásokat. Ezek közül a legjelentősebb új megállapodások a szolgáltatások kereskedelméről szóló általános egyezmény (GATS), valamint a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPS) voltak. 2017 februárjában hatályba lépett a kereskedelmi eljárások egyszerűsítéséről szóló megállapodás, amely az első többoldalú megállapodás a WTO létrehozása óta. Ezenkívül folytatódik a WTO-n belül az újítások bevezetésének feltérképezése, amelyek modernizálhatnák a rendszert – például az e-kereskedelem, a beruházások megkönnyítése és az ipari szubvenciók

[1]Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT, 1947) bevezető bekezdése.

terén –, hogy hatékonyabbá váljon és képes legyen alkalmazkodni a kereskedelem gyorsan változó világához.

A statisztikák szerint egyértelmű a kapcsolat a szabad és méltányos kereskedelem és a gazdasági növekedés között. A WTO létrehozása jelentős lépés volt az átfogóbb és ezért dinamikusabb nemzetközi kereskedelmi rendszer irányába. A WTO többek között azáltal mozdítja elő a szabad kereskedelmet, hogy biztosítja, hogy az országok továbbra is hangsúlyt helyezzenek a kereskedelmi tárgyalások során a kereskedelem útjában álló akadályok lebontására. Jelenleg a WTO tagországainak kétharmada fejlődő ország, ami lehetőséget biztosít az átmeneti gazdaságoknak és a legkevésbé fejlett országoknak, hogy a nyitott kereskedelem révén előrelendítsék fejlesztési erőfeszítéseiket.

A KERESKEDELMI VITARENDEZÉSI MECHANIZMUS

A WTO egyik legfontosabb eredménye a Vitarendezési Testület megszilárdítása, amely döntési jogkörrel rendelkezik a kereskedelmi viták kapcsán, valamint kikényszerítheti határozatainak betartását. A vitarendezési mechanizmus előre meghatározott szabályok alapján működik, amely a WTO tagországainak – politikai súlyuktól vagy gazdasági erejüktől függetlenül – lehetőséget biztosít a WTO szabályainak feltételezett megsértésével kapcsolatos panasz benyújtására és kártérítés követelésére. A mechanizmus csökkentette a korábban egyes országok által alkalmazott egyoldalú védintézkedések használatát, amelyek sokszor megtorló válaszlépéseket váltottak ki a megcélzott országok részéről, esetenként valódi kereskedelmi háborút robbantva ki.

A WTO vitarendezési rendszere mind ez idáig garantálta, hogy az erősebb tagországok ne nyomják el a gyengébbeket, és egyértelmű szabályokat határozott meg a megtorló intézkedésekkel kapcsolatosan. A fellebbviteli testület tevékenysége azonban gyakorlatilag szünetel, mivel a tagok mandátuma lejárt, ám pozíciójuk betöltetlen maradt. E helyzet megoldása érdekében az EU 22 WTO-taggal együtt egy alternatív mechanizmust alakított ki, a fellebbezés esetén alkalmazandó többoldalú átmeneti megállapodást (MPIA), amely 10 választottbíróból áll, akik a WTO vizsgálóbizottságának jelentéseivel kapcsolatos fellebbezéseket vizsgálják az MPIA keretében.

A WTO létrejötte óta a szervezet vitarendezési rendszerének egyik legjelentősebb igénybe vevője az Európai Unió. Az Unió 187 vitarendezési ügyben vett részt: 102-ben felperesként, 85-ben pedig alperesként^[2]. Az Unió további 200 esetben „harmadik fél” státuszt kért, amely lehetővé teszi a WTO tagjainak, hogy az egyéb feleket érintő vitákat nyomon kövessék. Az Európai Bizottság által képviselt Unió a szervezet bizottságainak és fellebbviteli testületének döntését kérve gyakran szorgalmazta a WTO-megállapodások pontosítását és egyértelműsítését.

Az Európai Parlament szorosan nyomon követi az Uniót érintő viták fejleményeit. A Parlament Nemzetközi Kereskedelmi Bizottsága jelentések, nyilvános meghallgatások és a Bizottságnak és a Tanácsnak feltett, szóbeli választ igénylő kérdések révén

---

[2]2020. szeptember 30-i adatok: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_by_country_e.htm

nyilvánítja ki a kereskedelmi vitákkal kapcsolatos véleményét. Ez történik például az Európai Unió és az Egyesült Államok közötti, Airbus–Boeing vita kapcsán is.

A DOHAI FORDULÓ ÉS AZ AZT KÖVETŐ IDŐSZAK

A WTO tagországai 2001 óta széles körű többoldalú kereskedelmi tárgyalássorozaton vesznek részt. Ez a „dohai forduló”, vagy más néven a dohai fejlesztési menetrend, amelynek fő célja, hogy a fejlesztést a világkereskedelmi rendszer középpontjába helyezze. A dohai tárgyalások meg kívánják erősíteni a fejlődő országok szerepét és képességüket arra, hogy ki tudják használni a nemzetközi kereskedelem által kínált lehetőségeket, továbbá segíteni kívánnak ezeknek az országoknak a szegénység elleni küzdelemben.

A dohai fejlesztési menetrend még nem zárult le, és alapját kezdettől fogva az „egységes vállalás”^[3] elve képezi. A korábbi fordulókhöz hasonlóan a dohai is a kereskedelem további liberalizálására törekszik.

A dohai fejlesztési menetrend három pilléren nyugszik:

1. piaci hozzáférés a mezőgazdasági termékek (beleértve a vámokat és a támogatásokat), az ipari termékek (más néven a „nem mezőgazdasági termékek piacra jutása”) és a szolgáltatások tekintetében;
2. szabályozás, például a kereskedelem megkönnyítése és a dömpingellenes fellépés tekintetében; valamint
3. fejlesztés.

A tárgyalások azonban elakadtak egyes lényeges területeken, főként a piaci hozzáféréssel kapcsolatban. A legjelentősebb ellentétek egyrészt a legfontosabb feltörekvő országok, másrészt az iparosodott országok vagy blokkok álláspontjai között feszülnek a nemzetközi kereskedelmi rendszer átalakításának módjával kapcsolatban.

Az Európai Unió támogatta a széles körű és nagyra törő forduló elindítását. Ezt tekintette a legmegfelelőbb megoldásnak a gazdasági növekedés és fejlesztési eredmények biztosításához valamennyi résztvevő számára, továbbá a szükséges kompromisszumok eléréséhez. A tárgyalások egészének sikeres lezárása azonban számos résztvevő – köztük az Unió – jelentős erőfeszítése ellenére is úgy tűnik, hogy még várat magára.

A dohai tárgyalások holtpontról való kimozdítása és a protekcionizmus visszafogása érdekében a WTO tagjai arra összpontosítottak, hogy eredményeket érjenek el azokon a kevésbé ellentmondásos területeken, amelyek nagyban hozzájárulhatnak a megfogalmazott fejlesztési célok eléréséhez. 2013 decemberében megállapodás született a WTO 22 évvel ezelőtti létrejötte óta elfogadott első többoldalú jogi eszközről: a kereskedelmi eljárások egyszerűsítéséről szóló megállapodásról. Két évvel később, 2015 decemberében további határozott előrelépést sikerült elérni a kereskedelemtorzító mezőgazdasági exporttámogatást korlátozó szabályokról szóló

---

[3]Az „egységes vállalás” elve lényegében azt jelenti, hogy „amíg nincs mindenben megállapodás, semmiben sincs megállapodás”.

megállapodás révén, amely a legkevésbé fejlett országok számára különösen fontos terület.

Bár ezek a pozitív fejlemények nem annyira jelentősek, mint ami a dohai forduló eredeti menetrendjében szerepelt, de megerősítik a többoldalú kereskedelmi rendszer iránti elkötelezettséget, különösen a kereskedelmi eljárások egyszerűsítéséről szóló megállapodás 2017. februári hatálybalépése. E fejlemények utat nyitnak a WTO keretében folytatott tárgyalások átalakításához, a globális kereskedelem új kihívásainak kezeléséhez és hozzájárulnak a nemzetközi kereskedelmi szabályok megerősítéséhez. Az Európai Parlament szoros figyelemmel követte a WTO tárgyalásokat. A megbeszélések állásának értékeléséről számos jelentést fogadott el.

Az Európai Parlament és az Interparlamentáris Unió által közösen szervezett, a WTO-ról szóló parlamenti konferencia rendszeres lehetőséget biztosít a konstruktív részvételre (erről a konferenciáról részletesebben lejjebb olvashat). Az Európai Parlament számos alkalommal kérte a tárgyalások folytatását, hangsúlyozva a dohai fordulónak a világkereskedelemben és a gazdasági fejlődésben játszott fontos szerepét.

A Parlament tevékenyen részt vállalt azokban a tárgyalásokban is, amelyek célja korlátozottabb megállapodások elérése. 2015 decemberében, illetve 2017 decemberében küldöttséget indított Nairobia és Buenos Airesbe, hogy részt vegyen a WTO miniszteri konferenciáin. A Parlament továbbra is figyelemmel kíséri a WTO-n belüli fejleményeket, tekintettel többek között a WTO Asztánában, 2021 júniusában megrendezésre kerülő miniszteri konferenciájára.

AZ EU ÉS A WTO

A második világháború óta napjainkig az Európai Unió központi szerepet játszott a nemzetközi kereskedelmi rendszer alakításában. Az EU jelenleg elemzi a WTO korszerűsítésének lehetőségeit^[4].

A GATT-hoz (és később a WTO-hoz) hasonlóan magának az EU-nak is az volt az eredeti célja, hogy a tagállamok között felszámolja a vámakadályokat és előmozdítsa a kereskedelmet. Az uniós „egységes piac” gondolatát részben a GATT elvei és gyakorlatai ihlették. Az Unió mindig is a jogállamiságon alapuló hatékony nemzetközi kereskedelem legfontosabb támogatói közé tartozott. Egy ilyen rendszer segít biztosítani, hogy vállalkozásai tisztességes piaci hozzáféréssel rendelkezzenek külföldön, és ezzel előmozdíttja mind a hazai, mind a harmadik országokbeli – különösen a kevésbé fejlett országokon belüli – gazdasági növekedést.

Az Unió közös kereskedelempolitikája az egyik olyan terület, amelyen az Unió teljes és kizárólagos hatáskörrel rendelkezik. Ez azt jelenti, hogy a WTO-n belül az Unió egyetlen szereplőként lép fel, és nem a tagállamai, hanem az Európai Bizottság képviseli. A Bizottság a 28 tagállam nevében tárgyal a kereskedelmi megállapodásokról, és védelmezi az Unió érdekeit a WTO Vitarendezési Testülete előtt. A Bizottság rendszeresen konzultál a Tanáccsal és az Európai Parlamenttel, illetve jelentéseket készít számukra a többoldalú tárgyalások tartalmáról, és az ezekre

---

[4] „Az Európai Bizottság ismerteti a Kereskedelmi Világszervezet modernizációjára vonatkozó átfogó elképzelését” című sajtóközlemény.

vonatkozó stratégiáról. A Lisszaboni Szerződés értelmében a Tanács és a Parlament egyenrangú társjogalkotók a nemzetközi kereskedelmi ügyeket illetően.

Az Unió a WTO-n keresztül arra is törekszik, hogy előmozdítsa a kereskedelmi tárgyalások többoldalú keretét, amely a szándék szerint kiegészíti a kétoldalú tárgyalásokat. A dohai fordulóban kialakult patthelyzet, valamint az a tény, hogy a többi kereskedelmi partner kétoldalú megállapodásokba kezdett, arra kényszerítette az Uniót, hogy – legalábbis részben – újragondolja régóta fennálló stratégiáját, és visszatérjen a regionális és kétoldalú tárgyalásokhoz.

A WTO-ban kialakult patthelyzetek azt is jelzik, hogy az elmúlt 20 évben drámai módon megváltozott a nemzetközi kereskedelmi rendszer. A főként az Unió és az Egyesült Államok által uralt régi rendszert felváltotta egy nyitottabb és sokrétűbb rendszer, melyben új szereplők – elsősorban átalakulóban lévő és fejlődő országok – játszanak központi szerepet. A nemzetközi kereskedelmi rendszer liberalizálása számos fejlődő ország javát szolgálta, mivel ezek soha nem látott, tartós gazdasági növekedést értek el. Az Unió tudatában van ezeknek az új tendenciáknak. Rámutatott, hogy túl kell lépni az elmúlt évek tárgyalási megközelítésén, és innovatív megközelítéssel kell kezelni a szabályozási kérdések – a vámokhoz képest – megnövekedett jelentőségét.

A WTO-RÓL SZÓLÓ PARLAMENTI KONFERENCIA

A WTO-ról szóló parlamenti konferenciát az Európai Parlament és az Interparlamentáris Unió közösen szervezi. Célja a demokrácia nemzetközi erősítése azáltal, hogy kialakítja a többoldalú kereskedelmi együttműködés parlamenti dimenzióját.

A parlamenti képviselők első hivatalos ülésére a WTO keretei között a WTO 1999 decemberében, Seattle-ben megrendezett miniszteri konferenciáján került sor. Az Európai Parlament és az Interparlamentáris Unió 2001-ben megállapodott abban, hogy egyesíti erőfeszítéseit, és a WTO Dohában rendezett konferenciája idején parlamenti ülést szervez. Ez az ülés teremtette meg a WTO-ról szóló parlamenti konferencia alapjait.

A konferencia fórumot biztosít ahhoz, hogy a világ valamennyi tájáról érkező parlamenti képviselők véleményt és tapasztalatot cseréljenek, valamint tájékozódjanak egymástól a nemzetközi kereskedelmi ügyekről. A résztvevők nyomon követik a WTO tevékenységét; előmozdíják a WTO hatékonyságát és tisztességességét; közbenjárnak a WTO-eljárások átláthatósága érdekében; javítják a kormányok, parlamentek és a civil társadalom közötti párbeszédet; befolyásolják a WTO-n belül zajló megbeszélések irányát; valamint segítik a nemzeti parlamentek nemzetközi kereskedelmi ügyekkel kapcsolatos kapacitásának építését.

A WTO-ról szóló parlamenti konferencia a WTO miniszteri konferenciái alkalmával ülésezik. A legutóbbi ülésre 2018. december 6–7-én, Genfben került sor.

Wolfgang Iglér
10/2020

